

427. Vallstanäs (Linsunda), Norrsunda sn.

Pl. 65.

Litteratur: B 1130, L 538, D 2:210. J. Bureus, Fa 6 s. 48 n:r 40 (Bureus), s. 214 n:r 242 (Rhezelius), Fa 10: 2 n:r 121 B, Fa 5 n:r 267; M. Aschaneus, Collectaneum Monumentale Runicum (F b 10), s. 26—27 (UFT h. 40, 1925, s. 42); Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Resejournal 1682; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 134; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 423, 739; R. Dybeck, Reseberättelse 1864, 1866, 1867 (ATA); UFT h. 6 (1877), s. 18; E. Brate, Anteckningar 1908 (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (Fa 10: 2); Aschaneus, teckning (F b 10); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 1130); Dybeck (D 2:210); Brate foto 1908 (ATA).

Stenen står rest 20 m. V om landsvägen Stockholm—Uppsala, 100 m. S om avtagsvägen till Östuna, Vidbo och Husby-Långhundra, ung. 1½ km. N om avtagsvägen till Vallstanäs, i östra slutningen av åsen. Stenen lagades år 1940.

Stenen fanns enligt Bureus »Widh Lesunda i Norsund Sochn» (Fa 6), »Widh Linsunda i Norsunda s.» (Fa 10: 2), »Ledsunda» (Fa 5), enligt Rhezelius »I Lindsunda Backen» (Fa 6). Aschaneus anger platsen sålunda: »J Lindsunda Backan, wijd stora Allmanne vägen. En otydelig steen. Versus occidentem.» — Ransakningarna: »Wedh Linsunda finnas 2 Runsteenar.» Hadorph: »Linsunda backe vid vägen» (B 1130: »Kinsunda backe i Nors. Sockn», L 538 »Linsunda backe»). Celsius: »mitt för Vallstadnäs och Lindsunda by, vid Stockholms vägen. d. 16 Aug. 1727», Norinder i meddelande till Celsius (sept. 1727): »mitt emot Lindsunda, på östra sidan om lands-

Fig. 137. U 427. Vallstanäs, Norrsunda sn. Efter teckning av Bureus.

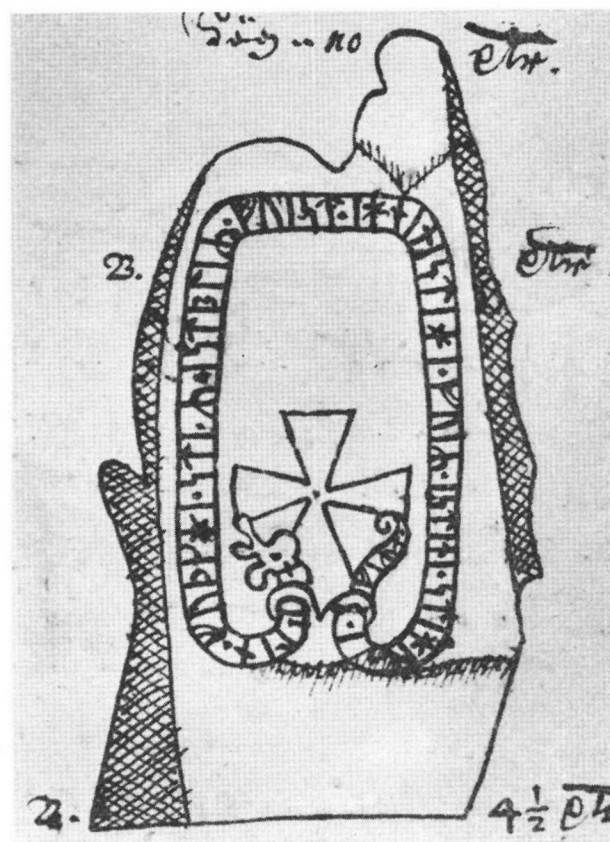

Fig. 138. U 427. Vallstanäs, Norrsunda sn. Efter teckning av Aschaneus.

vägen.» — Det måste vara denna runsten, som avses med följande anteckningar av Dybeck i hans reseberättelser: »en tilförene obekant runsten, stående såsom grindstolpe söder om Norrsunda kyrka afkalkerades» (1864), »Vid Säby i Norrsunda socken (Erlinghundra härad) uppdagades af en händelse en runsten, stående såsom grindstolpe och djupt sunken i jorden. Han upptogs och restes på en löfhöjd i närheten» (1866), »Vid landsvägen på Vallstanäs egor ... lät jag å lämplig plats resa en runsten, som förut tjent till grindstolpe och varit så djupt nedsatt, att hälften af inskriften doldes i jorden» (1867). I *Sveriges runurkunder* (D 2: 210) meddelar Dybeck: »Stenen, ännu för tre år sedan grindstolpe, står nu i sluttningen af en höjd vester om landsvägen. Inskriften, hittills otydd, lärer länge nog förblifva det.» Brate lämnar rätt utförliga uppgifter: »Runstenen står rest ett stycke norr om Vallstanäs väster om landsvägen till Norrsunda kyrka nära en stuga som kallas Grindstugan, uti en beteshage i åsens sluttning. Platsen kallas dels Vallsta ladsbacke, dels Grindstubacken och ligger söder om Säby.»

Runstenen stod redan i början av 1600-talet vid stora vägen, nära Linsunda by. Den har senare blivit apterad till grindstolpe och flyttades av Dybeck på 1860-talet till sin nuvarande plats. Den var då sönderslagen i två delar, som hopfogades med järnband och dubbar. År 1940 borttogos dessa, och lagningen utfördes med stenkitt.

Ljusröd granit. Höjd 1,40 m., bredd 0,60—0,75 m. Ett stycke av toppen med inskriftslingans översta del saknas. Det fanns på 1600-talet men är borta på Dybecks teckning. Ristningen är tämligen djupt huggen. Spår av mejselhuggen äro flerstädes tydligt framträdande, t. ex. i korset.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 1130):

× · **plia** : **fupkhi** · **stir** · **istblir** : **fu**[**istihnnisti**]**hn**[**f**] **lmr** : **istini** · **stihu** · **i** ... **firn**

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

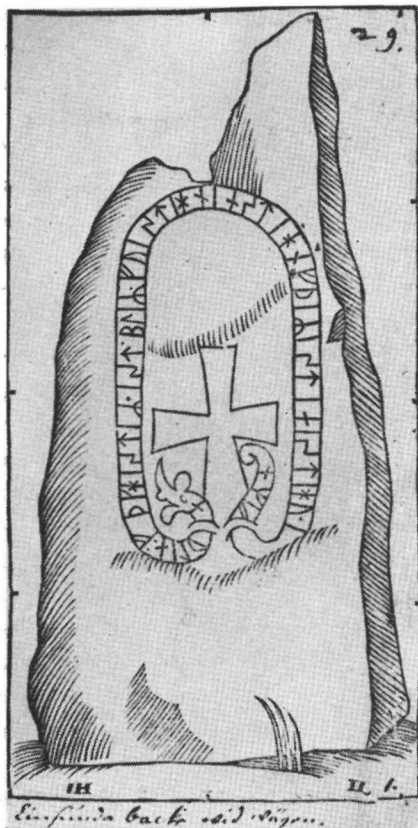

Fig. 139. U 427 Vallstanäs, Norrsunda sn.
Efter B 1130.

Till läsningen: 6 **u** är skadat; endast övre delen är bevarad. Runan 38 kan ha varit **u** eller **l**, men knappast **p**. Bst i 39 **m** äro svaga, men sannolika. Efter 40 **n** ett streckliknande sk, möjligen ett : med en naturlig fördjupning mellan punkterna. Runan 42 är skadad men synes ha varit ett omvänt **s**. Runan 45 har en bst, som vinkelrätt skär hst; **a** eller **n**. Detsamma gäller inskriftens sista runa, ehuru bst där endast finnes på h. sidan av hst. Av 52 **i** finns endast nedre delen. 53—54 **fi** äro skadade.

Bureus (F a 10: 1): 1—4 † **llia**. 6 **i**. Sk både före och efter 14 **n**. Sk efter 26 **t**. 27—40 **ihn** · **instihn** · **fur**. 56 saknas. — Aschaneus: 4 **n**. Sk efter 26 **t**. 27—40 **ihn** · **instihl** · **fuir** · 56 **a**. — Hadorph och Leitz (B 1130): 1—4 **a** · **plia**; 6 **u** saknas. Intet sk efter 10 **i**. 31 **n** har nästan vinkelrät bst; kan även läsas **a**. 38—40 **pir**. Intet sk efter 40 **n** och 46 **i**. — Dybeck: 6 **i**. Sk både före och efter 14 **n**. 36 **n** saknas, liksom 38 **l**. 39 **i**, 52 **s**. — Brate: 6 **i**. Sk både före och efter 14 **n**. 38—40 **pir**, 52 **s**. 56 uppfattar Brate som ett sk, svarande mot sk vid inskriftens början.

Inskriften, som är anbragt i en slinga, vilken på vanligt sätt går runt stenens ytterkanter från vänster till höger, innehåller runor, men de ge icke någon språklig mening. Här och var igenfinner man tydliga spår av runornas ordning i runraden. Ristaren har tydligen varit runkunnig, men knappast språkkunnig. Han har icke avsett att åstadkomma en tydlig inskrift.

Att han icke varit någon van runristare framgår av den mycket enkla ornamentiken och av själva huggningstekniken.

Bureus upptager inskriften i »Monumentorum Tomus Eorum, quorum literæ sunt adhuc ignoratæ», tillsammans med Rök-stenen, Krogsta-stenen, Malsta- och Tuna-stenarna och andra icke tolkade inskrifter. Dybeck anmärker, att »inskriften, hittills otydd, lär länge nog förblifva det».

428. Viggeby, Norrsunda sn.

Pl. 65.

Litteratur: B 183, L 536, D 2:207. J. Bureus, Fa 6 s. 214 n:r 244 (Rhezelius), Fa 5 n:r 269, Fa 1 s. 61; M. Aschaneus, *Collectaneum Monumentale Runicum* (F b 10), s. 30—31 (UFT h. 40, 1925, s. 44); *Ransakningarna* 1667—84; J. Hadorph, *Resejournal* 1682; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 134; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 2, s. 266, 739; UFT h. 6 (1877), s. 17; E. Brate, *Anteckningar* 1908 (ATA); Brev från E. Brate till Riksantikvarien Salin 6/1 1916 (ATA); VHAAkad:s förvaltningsutskotts protokoll 29/1 1916 (ATA); G. Gihl i UFT h. 40 (1925), s. 75.

Äldre avbildningar: Aschaneus, teckning (F b 10); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* 3 och B 183); Dybeck a. a.; Brate foto 1908, 1916 (ATA); R. Fernqvist foto 1925 (ATA).

Runstenen står vid Viggeby, 3 m. S. om vägen Norrsunda kyrka—Rosersbergs station, omkring 200 m. N om järnvägen. I närheten finnes ett gravfält med stensättningar av olika slag. Ristningen vetter utåt vägen, alltså mot NNV. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm».

Äldre uppgifter om runstenen finnas fr. o. m. 1600-talet. Enligt Rhezelius (Fa 6) stod den »Widh Wiggeby», enligt Bureus (Fa 5): »Wigby», enligt Aschaneus (F b 10) »Wijdh Wijgeby, som nu kallass rectius Wigeby, a Wigi eller Wiger. Versus orientem solis». Denna runsten är, säger Aschaneus, »spruckin i 3. stycker»; och samma uppgift lämnas av Rhezelius och Bureus. I själva verket bestod runstenen av fyra delar, vilket tydligt framgår av Aschaneus' teckning. De voro ännu alla i behåll, och ristningen är därför på Aschaneus' teckning fullständig. Ett mindre stycke upptill på h. sidan saknas redan på träsnittet i *Bautil* och är alltså förkommet. — I *Ransakningarna* omtalas »Vppå Wiggeby backan 1 Runsteen». Hadorph har endast anteckningen »Wiggeby fragm.» (inskriften anföres icke). Peringskiölds *Monumenta* 3: »Wickeby eller Wiggeby i byn» (B 183: »Wikby», L 536: »Wickeby, i byen»). Celsius: »Wiggeby i Norrsunda på backen, sönderslagen i 3 stycken. Vidi 28 jun. 1728.» Redan året förut hade Celsius fått inskriften meddelad av Norinder: »På Wiggeby backen, sönderslagen i 3^{ne} stycken.» — Dybeck: »Wickby. Ungefär hälften af en runsten som nu står invid den genom byn gående körvägen till Rosersberg.» Endast den vänstra hälften av stenen finnes på Dybecks teckning. De båda stycken, som tillsammans utgjorde stenens högra halva, voro sålunda förkomna. Ett av dem återfanns några år senare av studenten C. M. Bolm i Rosersbergs park. Det andra (fotstycket av högra halvan) fanns på sin plats vid Brates besök 1908. År 1916 hade Slottsförvaltningen på Rosersberg erbjudit sig att hopsätta och resa stenen och därvid eventuellt flytta den till Rosersbergs park. Vitterhetsakademiens förvaltningsutskott beslöt, att om runstenen vid undersökning visade sig ha ursprungligen stått vid Wiggeby, skulle den resas där. »Skulle däremot stenens ursprungliga plats icke med säkerhet kunna bestämmas, hade Utskottet intet att erinra emot att stenen restes i Rosersbergs slottspark.» Runstenen lagades och restes samma år 1916 på sin ursprungliga plats vid Viggeby. Någon flyttning till Rosersberg blev sålunda icke av.

Röd granit. Mäktigt stenblock av stora dimensioner. Höjd 2,56 m., bredd 2,06 m. Ristningen är djupt och jämnt huggen, väl bevarad. Runorna äro ovanligt stora; slingans bredd är